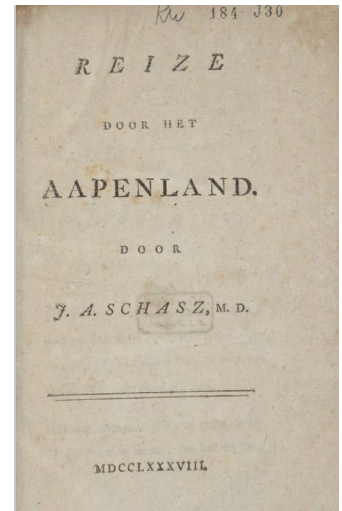

Les 1 - Een reis door het Apenland

De komende lessen gaan we ons bezighouden met de begrippen maatschappijkritiek en dierenverhalen. We bestuderen gezamenlijk het beroemde 18e-eeuwse boek *Een reis door het Apenland* van J.A. Schasz (Gerrit Paape) om daarna in groepjes te kijken naar hoe maatschappijkritiek en dierenverhalen door de eeuwen heen gebruikt zijn om zaken aanhangig te maken.

De centrale vraag die we met elkaar gaan behandelen luidt: Hoe zijn maatschappijkritiek en dierenverhalen door de geschiedenis heen gebruikt om zaken aan de kaak te stellen?

In de eindles komt deze vraag weer terug.

Leerdoelen

Aan het eind van deze les kan ik een fragment uit *Een reis door het Apenland* uitleggen als vorm van maatschappijkritiek in het kader van de Verlichting en de toenmalige politieke situatie in Nederland. Daarvoor verwerf ik deze les de volgende basiskennis:

- ik kan omschrijven wat maatschappijkritiek is
- ik kan de inhoud van *Een reis door het Apenland* samenvatten (zie ook <https://www.studeersnel.nl/nl/document/almere-college/nederlands/3-online-reis-door-het-apenland-2020/123165163>)
- ik kan de politieke situatie aan het eind van de 18e eeuw in Nederland verbinden met de inhoud van RdhA
- Ik kan drie kenmerken van de Verlichting verbinden met RdhA

Opdracht 1: Maatschappijkritiek - een introductie

Stel, je zou nu met medeleerlingen een documentaire of boek maken over wat er op dit moment allemaal maatschappelijk speelt in Nederland.

1. Bedenk vijf onderwerpen die jullie dan aan bod zouden laten komen.
2. Als je op zoek zou gaan naar verschillende meningen over die onderwerpen die voor maatschappelijke beroering zorgen, waar kun je die dan vinden?
3. Stel, jullie publiceren de documentaire of het boek, zou het dan na tien jaar nog worden bekeken of gelezen? En na 50 jaar? En na 100 jaar?
4. Hoe verklaar je dat?

Opdracht 2: Een reis door het Apenland - J.A. Schasz - een introductie

We gaan klassikaal een podcast luisteren over *Een reis door het Apenland* van J.A. Schasz. Dit imaginaire reisverhaal is geschreven in 1788 en becommentarieert de maatschappij. Je vindt de podcast via deze link: <https://neerlandistiek.nl/2020/10/de-reis-door-het-aapenland/>

Maak aantekeningen bij het luisteren van deze podcast door onderstaande vragen te beantwoorden.

1. Wat is het doel van de apen?
2. Welke twee groepen staan er in Nederland aan het eind van de 18e eeuw tegenover elkaar?
3. Aan welke kant stond Gerrit Paape (de echte naam van J.A. Schasz)?

Er komen drie pijlers aan bod, namelijk mensen, politiek en media.

Mensen

4. Wat is het doel van Paape met het beschrijven van de roddels aan het begin van het verhaal?
5. Welk hedendaags voorbeeld wordt gebruikt om te laten zien dat de 'roddels' nog steeds uit de hand kunnen lopen?

Politiek

6. Wat is het standpunt van Aap Nummer 5?
 - A. Je kan mens worden door de staart af te hakken.
 - B. Je kan mens worden door het innerlijk te veranderen, niet door het veranderen van je uiterlijk.
7. Wat is het standpunt van Aap Nummer 1?
 - A. Je kan mens worden door de staart af te hakken.
 - B. Je kan mens worden door het innerlijk te veranderen, niet door het veranderen van je uiterlijk.
8. Welke Aap krijgt gelijk?
9. Welke voorwaarde wordt er door Nummer 5 gesteld?
10. Welke kritiek is hierin te zien? Luister ook goed naar het voorbeeld.

Media

11. Wat is de opvatting van de paskwillen-aap over zijn werk?
12. Hoe loopt het verhaal in *Een reis door het Apenland* af?

Conclusie

Na het luisteren van deze podcast kun je een aantal conclusies trekken.

- Welke overkoepelende kritiek heeft J.A. Schasz (Gerrit Paape) op de maatschappij aan het eind van de 18e eeuw?

Opdracht 3: Historisch kader

Het is tijd om wat kennis op te doen over de periode waarin *Een reis door het Apenland* is geschreven. Met die kennis is het verhaal nog beter te begrijpen.

Maak een groepje van vier en verdeel met elkaar de onderstaande bronnen.

Bron 1: <https://www.literatuurgeschiedenis.org/teksten/aan-het-volk-van-nederland>

Bron 2: <https://www.literatuurgeschiedenis.org/stromingen/de-verlichting-1660-1800>

1. Vul het onderstaande schema per bron in.

Bron 1	Bron 2
Wat is het onderwerp van deze bron? Vermeld naam, titel, medium (tekstvorm), inhoud, aanleiding en gevolg:	Wat is het onderwerp van deze bron? Vermeld naam, datering en aard van het onderwerp:
Wie heeft het voor het zeggen in Nederland in de 18e eeuw (tot 1795)?	Wat typeert de houding van de verlichte denkers? Welke idealen hadden zij en welke middelen waren daar voor nodig?
Zet de politieke opvattingen van de orangisten en patriotten tegenover elkaar:	Wat is het overkoepelende thema in de literatuur? Tot wie richtte de literatuur zich en met welk doel?

Beide bronnen behandelen dezelfde periode maar doen dat vanuit een verschillende invalshoek.

1. Hoe zou je die beide invalshoeken in enkele woorden omschrijven?
2. Waar zie je inhoudelijke overeenkomsten?

Opdracht 4: De discussie

Het wordt tijd om het verhaal van J.A. Schasz (Gerrit Paape) wat meer uit te diepen. Lees het [fragment](#) op pagina 21-22 en beantwoord onderstaande vragen.

1. Er komen verschillende apen aan het woord in dit fragment. Geef in eigen woorden de opvattingen weer van:
 - Nummer 1
 - Nummer 2
 - Nummer 5
 - Nummer 7
2. Ondersteun elke opvatting met een citaat uit de tekst.
3. In hoeverre is deze discussie passend voor de Verlichting?

Aan het eind stelt de ik-figuur:

'Ik stond verbaasd dat men ook hier het gebruik der uitgangen ianen kende en zeker, dacht ik, zal men hier ook wel woorden gaan bezigen die op isten en otten eindigen en wee onzer dan!'

4. Naar welke in zijn tijd bestaande politieke groepen verwijst de ik-figuur hier?

Opdracht 5: Conclusie en reflectie

Beantwoord deze vragen individueel. Kun je nu in eigen woorden uitleggen hoe het fragment uit *Een reis door het Apenland* kan worden gezien als vorm van maatschappijkritiek in het kader van de Verlichting en de toenmalige politieke situatie in Nederland? We nemen de proef op de som.

- a) Stel, een klasgenoot heeft deze les gemist. Beschrijf in enkele zinnen wat deze klasgenoot moet weten over de inhoud van deze les. Gebruik ten hoogste 50 woorden.
- b) Wat vind je nog lastig om uit te leggen?